

Visie op het Sociaal domein 2022-2026

Voorwoord

Visie sociaal domein. Een inspiratie om onze samenleving verder te helpen.

Sinds de decentralisaties in 2015 waarbij nog meer taken op het gebied van WMO, jeugdzorg, werk en inkomen naar de gemeenten zijn gekomen, is het sociaal domein volop in beweging. De stofwolken van die beweging zijn nog maar amper neergedaald terwijl er weer nieuwe taken officieel bijkomen; denk maar aan beschermd wonen en het hele inburgeringstraject voor nieuwkomers. Tel daarbij op de veranderingen waar we zelf een bewuste keuze hebben gemaakt: naar een nieuwe regio en het zelf uitvoeren van de toegang jeugd. Daarnaast hebben we in Alphen-Chaam ook te maken met de vergrijzing. Dat alles geeft meer dan genoeg ingrediënten - uitdagingen en kansen - om naar een nieuwe visie op het sociaal domein te kijken.

Dit was voor onze raad meer dan voldoende aanleiding om hiermee aan de slag te gaan. Een aantal inspirerende sessies later, met gebruikmaking van de burgerpeiling gevoed door onze inwoners en met de kennis van maatschappelijke partners en onze adviesraad, is het brede gesprek op gang gekomen.

Dat alles met een kerngroep vanuit de raad en de nodige ambtelijke ondersteuning, waardoor er nu een visie op het sociaal domein ligt. Toegesneden op de structuur en omvang van Alphen-Chaam. Deze visie op het sociaal domein vormt de basis om een uitvoeringsagenda op te stellen in de volgende raadsperiode.

Ton Braspenning

Wat verstaan we onder het sociaal domein?

We zien het sociaal domein als de samenleving van en met al onze inwoners. De gemeente en andere organisaties leveren hieraan een bijdrage op het gebied van welzijn, zorg, werk, inkomen, schulden, ontmoeten, sport, cultuur, opvoeding en onderwijs.

Waarom een visie op het sociaal domein?

Het sociaal domein gaat over mensen en de samenleving. Die laten zich niet indelen naar doelgroepen en wetgeving. Ieder mens is uniek, iedere situatie is anders. Om in het sociaal domein effectief beleid te kunnen voeren, hebben we behoefte aan een overkoepelende integrale visie op het brede sociale domein. Deze integrale visie helpt ons om koersvast te zijn.

De huidige beleidsdocumenten op deelonderwerpen geven hier onvoldoende houvast voor. Een overkoepelende visie zorgt voor samenhang tussen de beleidsonderdelen.

De visie op het sociaal domein 2022-2026 staat niet op zichzelf. In andere beleidsdocumenten zijn al kaders opgenomen die hier raakvlakken mee hebben. Zo bieden de toekomstvisie 'Alphen-Chaam 2030' en het 'Herijkingsdocument Cittaslow 2021' handvatten voor deze visie op het sociaal domein. De Kindertrendrede bevat waardevolle input vanuit de jeugd. We beschouwen de kaders die opgenomen zijn in deze documenten als de context waarbinnen deze visie op het sociaal domein moet passen. In deze visie op het sociaal domein zullen we de relatie ook zichtbaar maken.

Wat maakt een visie op het sociaal domein nu belangrijk?

De wereld om ons heen verandert. De maatschappij wordt steeds ingewikkelder. We zien verschillen in veerkracht van inwoners; in tegenstelling tot wat een aantal jaren geleden verondersteld werd, blijkt eigen kracht niet altijd aanwezig. Alphen-Chaam vergrijst, inwoners met beperkingen moeten langer zelfstandig thuis wonen én we zien een breed ervaren woningtekort. Al met al zal de behoefte aan zorg en ondersteuning in de wijk de komende decennia toenemen. Tegelijkertijd stijgen de zorgkosten en zien we een personeelstekort, niet alleen in de zorg maar ook in veel andere sectoren. Daar *willen* we iets mee en daar *moeten* we iets mee.

Er zijn ook positieve ontwikkelingen. Zo is 'maatschappelijk ondernemen' in het bedrijfsleven heel normaal geworden. Mensen die eerst aan de zijlijn stonden, worden vaker gewaardeerd om hun bijzondere kwaliteiten. Het belang van de menselijke maat wordt (weer) erkend. Andere woonvormen ontstaan. En de techniek maakt steeds meer mogelijk.

Een visie maakt het mogelijk om beter te anticiperen op deze ontwikkelingen en consistente keuzes te maken.

Lange termijn visie: hoe ziet onze ideale samenleving eruit?

Alphen-Chaam is een sociale en vitale samenleving, waarin alle inwoners naar vermogen mee kunnen doen. Verschillen zijn er normaal. In Alphen-Chaam mag je zijn wie je bent en hoor je erbij. Ieders kwaliteiten worden gewaardeerd. Inwoners zijn geïnteresseerd in elkaar en stellen zich gastvrij op. Inwoners verschillen ook in hoe ze met veranderingen of tegenslagen om kunnen gaan.

Als het nodig is, kunnen zij rekenen op steun van anderen. In Alphen-Chaam zien we elkaar, steunen we elkaar en zorgen we er *samen* voor dat iedereen mee kan blijven doen. Onder 'we' verstaan we inwoners, vrijwilligers, verenigingen, organisaties, bedrijven en natuurlijk de gemeente. De vitale samenleving houdt in dat inwoners zelf en Alphen-Chaam als gemeenschap veerkrachtig zijn. Partijen weten elkaar te vinden en versterken elkaar. We nemen positieve gezondheid als uitgangspunt. "Gezondheid is het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke, emotionele uitdagingen van het leven" (World Health Organisation).

Hoe kunnen we het makkelijker maken om elkaar te helpen?

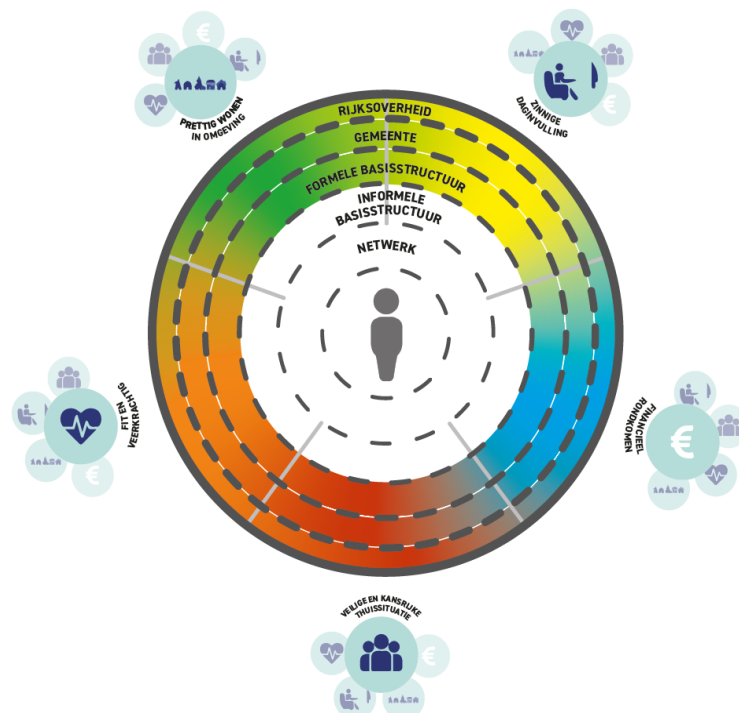
Inwoners weten vaak zelf het beste wat ze nodig hebben en willen. In Alphen-Chaam voelen en krijgen inwoners vertrouwen en ruimte voor eigen initiatieven en om hun eigen keuzes te maken. De belangrijkste rol van de gemeente in deze is die van facilitator en verbinder. Waar nodig is zij opdrachtgever of uitvoerder.

Wat willen we bereiken?

Deze beleidsperiode zetten we verdere stappen in de richting de lange termijn visie. De gemeente wil meedoen voor alle inwoners van Alphen-Chaam mogelijk maken. Meedoen bevordert gelukkig zijn, draagt bij aan een betere lichamelijke en psychische gezondheid en aan de gewenste sociale en vitale samenleving van Alphen-Chaam. Tegelijkertijd is meedoen bevorderen ook de wettelijke opdracht die we als gemeente hebben in de Wmo, de Jeugdwet en Participatiewet. We realiseren ons dat meedoen niet voor alle inwoners hetzelfde betekent. In alle situaties is het uitgangspunt wat iemand kan en wil.

Onze aanpak

Nu we onze visie hebben geformuleerd, maken we de stappen in die richting concreter in een aanpak.

Daarbij zetten we de inwoner centraal en bekijken we vanuit de leefwereld van die inwoner hoe we daaraan bij kunnen dragen.

● **We versterken de netwerken van inwoners**

We realiseren ons dat iedereen wel eens tegenslagen te verwerken heeft. En soms heb je daarbij hulp nodig. Inwoners van Alphen-Chaam zijn over het algemeen veerkrachtig. Ook kunnen zij vaak bij familie of bekenden steun vinden en op een ander moment geven. Door een fijne leefomgeving en

De sociale cohesie en saamhorigheid in de kernen wordt behouden en versterkt.

het ondersteunen van de netwerken zorgen we ervoor dat inwoners al bij het ontstaan van een vraag samen een oplossing of steun bij elkaar vinden. Juist daar waar onze inwoners gewoonlijk komen: thuis, bij familie of burens (je netwerk), maar ook op scholen, bij verenigingen of culturele centra (de informele basisstructuur). Zo voorkomen we dat een vraag een groot probleem wordt. Kleine vragen worden zoveel mogelijk gezien als onderdeel van het normale leven, niet opgepakt vanuit beroepskrachten (formeel aanbod).

We hebben als gemeente aandacht voor de belastbaarheid van onze inwoners. We faciliteren ze, helpen ze met elkaar te vinden en bieden waar nodig een vangnet. Als het nodig is, is formele ondersteuning beschikbaar.

● **We zorgen ervoor dat inwoners snel en eenvoudig de juiste hulp kunnen krijgen**

In die situaties dat er aanvullende inzet van de formele basisstructuur of van de gemeente nodig is, zijn we snel en goed bereikbaar. Inwoners kunnen hun vragen stellen aan het dorpssteam en de gemeente. Zij zitten altijd goed met hun vraag.

Gebruik regels als hulpmiddel, niet als afwijsmiddel

Luister, toon begrip en denk mee

We belasten onze inwoners zo min mogelijk met de verschillende wetten of financiële stromen, en kijken achter de schermen hoe we dit mogelijk kunnen maken. Inwoners in een zorgwekkende situatie die desondanks de weg naar ondersteuning niet kunnen vinden of geen netwerk hebben dat daarbij kan helpen, zoeken we actief op.

● **We ondersteunen inwoners en initiatieven op maat**

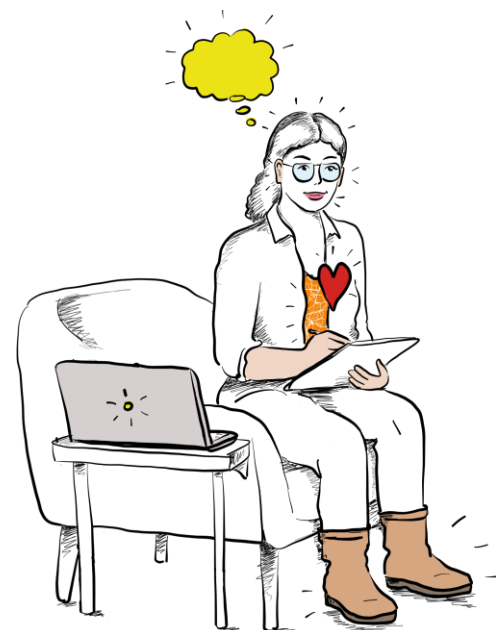
De inwoner staat centraal in de werkwijze van de gemeente en haar maatschappelijke partners. We gaan met inwoners in gesprek over wat ze willen, kunnen en nodig hebben. Zij hebben hier zelf vaak het beste zicht op.

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor indicaties en hulpaanbod.

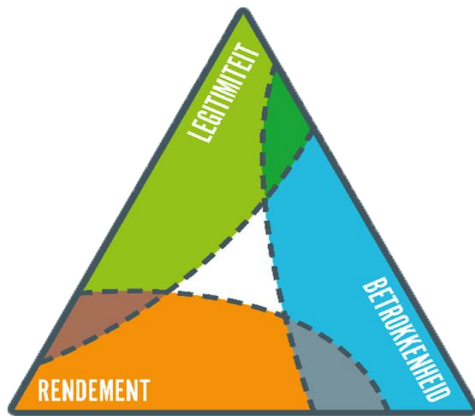
Die zijn echter niet leidend in onze kijk op ondersteuning.

Daarbij gaan we uit van de menselijke maat.

Dat vraagt ogen die de mens als uniek geheel zien, een oor dat kan luisteren, een mond die dingen bespreekbaar maakt, een hart dat vertrouwt, een hoofd dat verstandig meedenkt en lef in je donder om verschil te durven maken. De voeten staan stevig op de grond; rennen niet meteen om een stempel te zoeken of een oplossing aan te dragen. De handen zijn dan ook de ene keer om op te zitten en de andere keer om uit de mouwen te steken en over schotten heen te reiken.

We geloven dat we op deze manier tot de beste oplossingen komen. We toetsen dat als volgt:

- aan de *betrokkenheid* van inwoners: wat willen en kunnen zij zelf?
- aan het *rendement* van de oplossing: wat werkt het beste op korte en lange termijn en staat de inzet in verhouding tot de financiële en maatschappelijke opbrengsten?
- aan de *legitimiteit* van de oplossing: blijven we binnen de wettelijke kaders en kunnen we uitleggen waarom we voor deze oplossing kiezen en verschil maken?

● **We zetten in op (bestaans)zekerheid**

Onzekerheid leidt tot stress en niet goed in staat zijn keuzes te maken voor een langere termijn. Wanneer de bestaanszekerheid in het geding is of dreigt te komen, wordt meedoen ernstig belemmerd. We hebben het dan over inwoners die in een onveilige situatie zitten, kampen met schulden of geen woning hebben. We zetten in op het zo snel mogelijk herstellen van de (bestaans)zekerheid en daarmee de veerkracht van inwoners.

Monitoring en sturing

We monitoren de ontwikkeling van het sociaal domein in Alphen-Chaam op vijf leefgebieden:

- Thuis veilig en kansrijk zijn
- Financieel rond kunnen komen
- Fit en veerkrachtig zijn
- Zinnig je dag in kunnen vullen
- Prettig wonen in je wijk

Per leefgebied brengen we een aantal zaken in beeld (indicatoren) die iets zeggen over hoe het met onze inwoners gaat op dat leefgebied. Daarbij kijken we enerzijds naar harde cijfers zoals de inzet van gemeentelijke voorzieningen, en anderzijds naar de ervaringen van onze inwoners. Ook de verschillen tussen de kernen van Alphen-Chaam krijgen aandacht. Deze indicatoren worden opgenomen en toegelicht in de jaarlijkse raadsrapportage.

We beseffen ons dat we als gemeente beperkt invloed hebben op de meeste indicatoren. Resultaten zijn van veel meer factoren afhankelijk dan alleen onze inzet. Het is wel relevante en interessante stuurinformatie voor de gemeente.

We benutten de visie en de raadsrapportage

- voor afstemming met en input naar andere visies, bijvoorbeeld op de informatievoorziening;
- voor ons eigen beleid;
- onze eigen uitvoering en
- om richting te geven aan maatschappelijke partners.

Zo sturen we op onze inzet; waar moeten we meer doen om meedoen mogelijk te blijven maken en waar kan het minder omdat het al goed gaat?

Aan onze partners geven we vooraf heldere kaders mee om vervolgens meer vrijheid te geven voor de uitvoering.

Vervolg

Deze visie is van kracht van 2022 tot en met 2026. We houden aan het eind van deze periode de visie opnieuw tegen het licht. Als de context of inzichten sterk wijzigen, wordt deze visie eerder herzien. Jaarlijks werken we de visie uit in een concrete uitvoeringsagenda. We zorgen er als gemeente voor dat de uitvoeringsagenda aansluit bij bevindingen in de raadsrapportage. We houden daarbij rekening met de beschikbaarheid van middelen. Inwoners en partners krijgen bij de totstandkoming van de uitvoeringsagenda een nadrukkelijke rol.

De gemeente initieert en ondersteunt communicatie die bijdraagt aan de visie en de uitvoeringsagenda.

Bijlage: Proces totstandkoming

De totstandkoming van de visie op het sociaal domein is een uitvoerig en zorgvuldig proces geweest. Dit proces startte tijdens een raadsessie in september 2020. In deze sessie werden de ontwikkelingen in het sociaal domein geschetst door Eric Dannenberg. Toen is besloten dat de visie iets van de raad is en dat een kerngroep van de raad hiervoor afgevaardigd zou worden.

Tussen november 2020 en november 2021 is deze kerngroep, aangevuld met ambtelijke ondersteuning, een aantal keren bijeen gekomen. Om dit project voor te bereiden en te begeleiden, is een ambtelijke werkgroep ingezet. Tussentijds is de Adviesraad sociaal domein steeds van het proces op de hoogte gesteld en gepolst.

In de eerste kerngroep bijeenkomst zijn uitgangspunten geformuleerd en een stappenplan gemaakt. Daarna zijn deze stappen gevolgd:

Stap 1: Inzicht in het sociaal domein

Hiervoor zijn wetenschappelijke artikelen gebruikt, en is gekeken naar visies bij andere gemeenten.

Samen met de raad van Gilze en Rijen is in januari 2021 een inspiratiesessie gehouden.

Stap 2: Zicht op de huidige situatie in Alphen-Chaam

De burgerpeiling en de raadsrapportage 2019 waren hierbij belangrijke bronnen.

Stap 3: Input bij stakeholders ophalen

Stakeholders zijn benoemd en participatievormen bepaald.

In mei hielden we een digitale informatiebijeenkomst voor interne en externe stakeholders.

Daarna is via een mentimeter bij verschillende groepen stakeholders input opgehaald.

In juni is de kindertrendrede gehouden voor de raad.

Stappen 1 t/m 3 zijn verwerkt in een bouwstenennotitie.

Stap 4: Koers bepalen

De raad heeft aan de hand van de bouwstenennotitie in september de bouwstenen met elkaar besproken.

Bij de totstandkoming van een concept visiedocument is ook de relatie gelegd naar andere voor Alphen-Chaam belangrijke documenten zoals het 'herijkingsdocument citta slow' en de 'toekomstvisie 2030'.

Het concept visiedocument is toegestuurd aan de betrokken stakeholders voor feedback. De adviesraad sociaal domein is specifiek om advies gevraagd.

Dit alles is verwerkt in de definitieve visie.

Stap 5: Koers vaststellen

Na goedkeuring door het college van Burgemeester en Wethouders is op 10 februari 2022 de Visie op het sociaal domein Alphen-Chaam 2022-2026 vastgesteld.